

PERIÓDICH DE SENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 30 de Setembre de 1880

Núm. 9

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	EDITOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIÓ, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 »	3'50 »
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y ademés lo franqueig		

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per *Artur Masriera*. — NOSTRES GRABATS, per *Eduart Tamaró*. — BIBLIOGRAFIA. JOCHS FLORALS DE 1880 (continuació), per *Jascinto Laporta*. — UN ALTRE OFRENA, per *Eduart Tamaró*. — LA BELLESA (poesia), per *Arthur Gallard*. — EL CAPELLÀ MORO DE LA LLONJA, per *Pere de Alcántara Penya*. — SECCIÓ DE NOVAS. — BELLAS ARTS. CARTA DE ROMA, per *Enrich Serra*.

GRABATS. — LO CANONJE EN PAU CLARÍS. Dibuix de *Castelucho*; grabat de *Moracho*. — SESSIÓ DE L' AJUNTAMENT D' UN POBLE. Dibuix de *Barneto*; grabat per *Llopis*. — SALINAS DE CARDONA. Dibuix de *Rigalt*; grabat per *Perez*. — BLANCA DONADIO. Dibuix de *Sala*; grabat per *Vela*. — BAIX RELLEU CONSERVAT Á CASA MONTOLIU EN TARRAGONA. Dibuix de *Casanovas*; grabat per *Floris*.

ADVERTENCIA

Supliquém als senyors suscriptors de fora de Barcelona, qual suscripció acaba avuy 30 de Setembre, que 's servescan renovar-la oportunament en los mateixos centros ahont se suscrigueren, pera no experimentar retard en la rebuda del número respectiu.

L' Administració.

CRÓNICA GENERAL

«Després de la festa major, la verema.» Aquest es l' escayent y popular adagi de nostres axerits y enfeynats pagesos, qu' ara ab afanyos trevallen pera collir las primicias que la vinya lleva de bon grat. L' estiu, al fer lloch á la tardor, ho fa d' una manera esplendorosa, donant ab la calda ardent de sos ratxs de sol la sahó precisa als gentils fruyts de postres plans y montanyas, y madurant los atapahits rahims, que vinclan las pampoladas y cridan als aucells de pas pera que hi vagen á picar los granets millors. He-reus y cabalers, baylets y mossos;

CATALANS ILUSTRES

LO CANONJE EN PAU CLARÍS

DIBUIX DE CASTELUCHO

GRABAT PER MORACHO

tothom mena 'l trevallador animal carregat de portadoras, plenas de rastelladas de picapoll y moscatell, de macabeu ó pansa rossa; y desde trench de dia fins á posta de sol, vessan en lo cup engolidor la fruyta galana que deu tornarse prompte en néctar preciós que es després cambiat per las tant bellas com cobejadas doblas de quatre.

L' alegre colla de xamosas trepitjadoras y 'l galan aplech de fadrins y mesaters que ab las calsas fins á genoll axafan lo bon fruyt de nostras vinyas, forma un armónich y agradable conjunt ab l' alegre gotx del vell avi que retréu las abundosas anyadas de sos mellors temps y á voltas parla ab tristesa d' una nova malura, que li han dit que destruhiria promptament aquell be de Deu d' ufanosos cepcs, que avans formava 'l mellor patrimoni de sa payral hisenda. Mes per axó lo bon hereu no s' hi capfica y anima á tothom á trevallar, mentres sa ayrosa y fresca muller l' hi recorda que se acosta la festa major de Barcelona, ahont cal anar á comprar unas arrecadas d' or pera enjoyar á la pubilleta.

Las festas de la Mare de Deu de las Mercés atrauen á la gent forana, que ve á nostra ciutat afanyosa de gotxs y diversions, y sempre sol anarsen desencoratjada per tornar un altre cop.

La Rambla, guarnida é il·luminada com cada any estém acostumat á veure, y 'ls reclams més ó menys ostentadors d' uns quants industrials actius, son totas las distraccions que s' oferexen á la nombrosa é immensa munió de forasters qu' ha vingut á visitarnos. Un sol espectacle mereix totas nostras enhorabonas, y encare aquest, més qu' espectacle pot anomenarse festa oficial, ja que es degut al Exm. Ajuntament, y també ben segur se portaria á cap, encara que no 's celebrassen las mal anomenadas firas y festas. Nos referim á la col·locació dels retratos de dos catalans il·lustres en

l'històric Saló de Cent de Casa la Ciutat; que a l'hora que nostres llegidors reban lo present número deurà haverse celebrat ab tota la pompa y lluhiment digne de la corporació qu'ho inicià y de la terra que ab orgull s'anomena mare d'en Balmes y d'en Claris, que son los dos il·lustres patricis que enguany ha tingut a be honorar nostre Ajuntament.

Los retrats al oli son deguts al inspirat pinzell de dos coneguts artistes catalans; l'entusiasta y distingit Mestre en Gay Saber, mossen Jaume Colléll, es l'autor de la necrologia del eminent Balmes, y es obra del aprofitat y ferm catalanista don Joseph Coroleu y Anglada la memoria biogràfica d'en Pau Claris, lo capdalt patrici y canonge redentor de Catalunya en lo segle XVII.

Sancera y afectuosa felicitació mereix qui axis honra als génis que enaltiren a la pàtria catalana, y Deu vulla que la galeria de catalans il·lustres, tant ben comensada fa poch anys, pugui anar crexent y enriquint la històrica y suntuosa sala que 'ns recorda a tots los mellors temps del esplendor de nostra terra.

No volém dexar passar per alt un petit detall de las passadas festas, y aquest es lo concurs celebrat entre 'ls aucellayres de Tarrassa, Sabadell, Granollers y altres vilas en lo centre de nostra plassa Real, lo mateix dia de la Mercè. Després de la acostumada palestra entre 'ls alegres y xarrotejayres aucellets, entre 'ls que 'n vegegem alguns privats barbarament de la vista, cosa que desdiu molt dels sentiments humanitaris, propis de tot poble mitjanamente civilisat, s'axecà 'l president de la societat organitzadora de la festa (y axó es lo que volém fer notar) pronunciant un entusiasta discurs en català, que pot ser fou incorrecte y mancat de galas oratorias y formas acadèmicas; mes no dexa de merexer lo cridarhi l'atenció, ja que han sigut escassissimas las vegadas que en un acte tant públich, y davant d'un auditori tant considerable, s'ha parlat ab la nostra amada y benivolguda llengua materna.

Lo Certamen de la Societat *Julian Romea*, que s'havia inclòs en lo programa de festas y firas, sembla que ha hagut d'ésser forsosament aplassat a causa dels molts treballs que exigeix l'ornament del nou teatre ahont are han acordat que 's celebre. Segons sembla, aquest concurs no ha donat resultats gayre envejables, putx s'han dexat deserts més de deu premis oferts tots a treballs quals temas s'havian d'escriure forsosament en llengua castellana.

La il·luminació dels carrers de Fernando, Serra, Avinyó y plassa de Medinaceli, alguns envelats magnificament guarrits y las populars *sardanas* ampurdanesas balladas en la plassa de Sant Jaume per alguns entusiastas fills de Girona, Figueras y Torruella de Montgrí, lluhint l'ayrosa y vermella barretina, es tot lo que 'ns resta citar de las festas d'enguany.

Ja que de festas parlem, no estarà del tot fora de lloch que digam alguna coseta del 257 aniversari de la mort del doctor Vicens Garcia, Rector de Vallfogona, que alguns de sos admiradors han celebrat l'any present, en lo poble d'aquest nom. Consistiren las festas, que si be foren modestissimas no hi mancà bona voluntat ni entusiasme, en unas solemnes honras fúnebres a las que precedí una concorreguda vetllada necrològica celebrada en la Casa-Ajuntament del mateix poble de Vallfogona. La cobla gran de Cervera donà a conèixer las pessas més escullidas de son repertori y després se llegiren, (a més d'un correcte y sentit discurs animant als vallfogonins a continuar l'obra comensada l'any passat, d'honar al festiu poeta del segle XVII); molts treballs en prosa y vers alusius al acte, originals dels senyors Jacinto Verdager, Pbre., Ubach y Vinyeta, Corbella, Gallard, Masriera y Colomer, Rossell, Roure, Martí y altres. Termenà la sessió anant los presents a col·locar varias coronas de llorer y semprevivas en la tomba del immortal y festiu Garceni.

Ab motiu de las firas, s'han obert ja alguns teatres d'hivern, y axó 'ns ha donat ocasió d'assaborir altre cop las delicias de dos espectacles sumament atractius y apreciables per lo poch que tenim ocasió d'admirarlos. La simpática y eminent Donadio ha dexat sentirse, si be per molts pochos dias, en los teatres del Circo y del Liceo, ahont nos havém convensut una volta més, sentintli cantar divinament *La Sonda* y *Il Barbiere*, de sas moltas facultats naturals, de la bella y correcte escola que posseheix, y més que tot, de son talent artístich, que tant renom y gloria l'hi han donat.

Al Principal hi ha tornat la Marini ab sa companyia, ahont tant be sobresurten en Ceresa y en Zopetti. Ningú deu haver oblidat los agradables recorts que 'l passat estiu nos dexà exa distingida artista; axis, donchs, son retorn ha sigut una veritable sort pera tots los amants de las bellesas del art dramàtic y pera tothom qu'estime ó rendesca tribut a las espontànies manifestacions del génii.

Lo Teatre Català res ha presentat, per are, de nou. Veurém si serán certs tots los estrenos promesos pera aquesta temporada; putx no 'ns plauria gens, que com l'any passat s'oferrisen al públich 25 estrenos d'altras tantas obras dramàticas y sols la meytat d'aquesta xifra fos realitat.

Sembla que per are ha sigut magnificament acullida la idea de celebrar un Congrés catalanista. Entre las importants personalitats fins are inscrites, s'hi troban molts de nostres Mestres en Gay Saber, alguns altres escriptors tant coneguts com celebrats y la majoria de nostres artistes. Sembla que serà l'històric Saló de Cent lo lloch ahont tindrà efecte la primera reunió anunciada pera 'l dia 9 del vinent Octubre. De tot cor desitjariem que 'l pensament fos realisat ab tota la gloria y dignitat propia de tant magnífica com patriòtica empresa.

ARTUR MASRIERA.

25 Septembre 1880

NOSTRES GRABATS

LO CANONGE EN PAU CLARIS

Renovada ab molta justícia la memoria de don Pau Claris y exaltada avuy dia ab la colocació de son retrato, com també la del no menos digne D. Jaume Balmes, en la galeria de catalans il·lustres, que ab tant acert inicià l'Ajuntament de Barcelona, LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA ha volgut també honrar sas planas ab una esmerada reproducció de son retrato, feta segons un grabat en fusta de sa época.

Fill de Barcelona, lo doctor don Pau Claris, Claris y de Casademunt, disfrutava 'l càrrech de canonge d'Urgell, quan fou elegit lo dia 1.º d'Agost de 1638 Diputat pel bras eclesiàstich, y en conseqüència President nat de la Diputació General de Catalunya. Corria l'any 1640 quan estallaren aquelles terribles dissensions entre 'ls catalans y la política del Compte Duch d'Olivares, prepotent ministre del rey don Felip IV; y llavors encesa prestament una cruelíssima guerra en defensa dels furs de Catalunya, de la propietat, de la familia y de la Religió vilipendiada; jatsia tot primer per dits actes polítichs, y després per ells y per las extorsions de las tropas que tractaren terriblement a Catalunya, segons ab gran vivesa ho exposa *La Proclamació catòlica* elevada pels Concellers a don Felip IV y reconeix Meló lo distingit historiador coetani; llavors brilla particularment la superioritat de don Pau Claris. Ell en lo consell, en la direcció més empenyada d'aquella desesperada guerra, en tot provehí y 's manifestà eloqüent, íntegre, previsor y digníssim de l'estima de sos conciutadans; puix sempre obrà enérgicament «en defensa de la religió, de la conservació de las honras y vidas y pera lo manteniment dels drets y llibertats de la terra.»

Abogá don Pau Claris per la defensa natural en tots temps dels drets més invulnerables, oferintse 'l primer en holocauste per la patria; y no, com molt impremeditadament diu Melo, sens conviccions fixas y ab intranzigent ambició; y segons fan notar molt oportunament los autors dels *Furos de Catalunya*, als 20 de Febrer de 1641, quan millors serveys podia seguir prestant a sa patria, trobavas postrat en lo llit, mentres feya sa entrada passant pel carrer del Regomir, ahont tenia sa morada, lo Comte de Lamotte ab lo càrrech de Virrey de Catalunya, acompanyantlo moltíssim concurs y especialment lo Diputat del Bras Militar Francisco de Tamarit ab la senyera de Sant Jordi.

Dos dias després fou administrat lo Viatic a Claris a las onze de la nit, fentne tothom vots pera sa curació, y fins alguns oficials de la Diputació oferiren a tal objecte que anirian a peu descals fins al Santuari del Montserrat.

Als 27 de Febrer de 1641, a tres quarts d'onze de la nit, morí don Pau Claris, y pera donar una idea del sentiment qu'ocasionà sa perdua, llargament conmemorada en lo Dietari municipal, transcriturém lo que diu lo Dietari de la Diputació en semblants termes:

«Dimecres 27 de Febrer.—En aquest dia, a tres quarts d'onze de la nit, entregà l'anima a Deu, que l'havia criada, aquell gran restaurador de nostra patria y mare Catalunya, lo Molt Ilustre senyor doctor Pau Claris, canonge d'Urgell, diputat eclesiàstich. Causà aquesta mort tanta aflicció y desconsol a tota la Provincia, y en particular a la present ciutat, que desde 'l major al menor ho sentiren tant que no hi hagué ningú que no llansés llàgrimas, per haber perdut *al pare, protector, defensor y llibertador de sa patria*, segons extensament ho dirán las historias en l'esdevenidor. Tingal Deu en sa Santa Gloria y cobren ánimo los catalans, puix en la major aflicció ha tingut la terra un fill que li ha donat llibertat y restaurat a tots sos germans; no han de faltarli fills que l'imiten.»

Lo dia 1.º de Mars fou gran lo concurs que acudí a la solemnitat de son enterro, que tingué lloch en la iglesia de Sant Joan de Jerusalem. Allí, Fra Gaspar Sala, célebre predicador de l'ordre de Sant Agustí, pronunciat sa oració fúnebre, en la que entre otras cosas, ponderant sos mèrits digué: «que ofés Claris per una persona d'alta gerarquia que havia dit que algun dia tindrian de veurel ajusticiat, no replicà pel moment, y en lo dia en que irreflexivas turbas amotinadas sembravan lo terror é incendi per la ciutat, sortí don Pau Claris pera contenirlas, y trobantlas davant de la casa de dit potentat, digué ab gran energia: «Germans, respecte a mos enemics.» Continúa també exposant Fra Gaspar Sala, que: «Claris era de bona estatura, la cara un xich llarga, lo cabell entre blanch y negre, la color morena y trencada, los ulls vius, grans y sortits, lo nas recte y un tant aguileny y 'ls llabis grossos, ab lo que 's manifestava als fisonomistas home ferm, sincer, discretament sever y prudentment atrevit... essent en lo vestir modest si bé cuidados.»

Fou inhumat Claris en la mateixa iglesia de Sant Joan en lo vas de sa familia, y si en certa manera resta complet lo vaticini del doctor Sarroca en son opúscul *Política del Comte de Olivares, etc.*, de que *sa memoria seria immortal*, per dissort s'ha perdut la notícia del precís lloch de son enterrament, dura lliçó que per haverse repetit tal fet respecte a molts altres homes célebres, aconsella que no vulla fiarse solament sa memoria a la sumptuositat ó epitafi de son sepulcre, sino que en las actas d'enterrament aquest lloch se determine ab tota curiositat.

Fou obert, pera honrar la memoria de Claris, un concurs poètic en que foren admesas composicions catalanas, llatinas y francesas, guanyant lo premi una ben escrita *Silva* catalana; y sens reproduhir los ditiràmichs elogis del poeta don Francisco Fontanella, qui titulá son discurs: *Ponent, Eclipse, y foscó funeral. Aurora, claretat, bellesa gloriosa. Al sol, lluna y estel radiant... Panegirica lloor en l'últim adeu als manes vencedors del M. I. Dr. Pau Claris,...* etc.; ab tots los antics y moderns escriptors de l'història catalana, nos complau la reivindicació de la bona memoria del doctor Pau Claris, com insigne patrici y nobilíssima figura entre las que més realsaren la preponderancia de l'antiga Diputació general de Catalunya, havéntseli apropiat aquest lema per pochos conseguit: *Sibi nullus; omnibus omnis fuit; co'es: Res per ell y tot per tots.*

La firma y fúbrica, que reproduhim autografiadas, eran aquestas:

*Lo Canonge
Pau Claris,*

SESSIÓ DE L'AJUNTAMENT D'UN POBLE

Trets los habitants dels pobles y vilas de petita importancia de sas habituals ocupacions, es sabut que restan com violentats mentres duran actes oficials com lo representat en lo grabat del present número, en lo que lo dibuixant senyor Barneto ha interpretat fidelment lo carácter y detalls tipichs generalment en semblants actes, secundantlo ab la bondat del grabat lo senyor Llopis.

SALINAS DE CARDONA

Parlá lo número 6 de LA IL·LUSTRACIÓ de l'antigüetat y singulars circumstancias de la vila de Cardona, aixís com de la preeminencia de sos Duchs, y avuy, tenint a la vista un dibuix mosàich, es possible donar a nostres lectors algunas otras noticias sobre pormenors interessants.

Segons ab molta precisió detalla en altra de sas escollidas obretas don Cayetà Cornet y Mas, la montanya de sal de Cardona, formada pel cloruro de sodi (sal comú), te tan abundants canteras com las de marbre, jaspi ó pedra usual; está situada principalment a la part meridional de la vila y mideix uns 1670 metres de longitud d'Orient a Ponent y uns 420 de latitut de Nort a Mitjorn, formant una elipse. Perteneix la major part d'aquestas salinas actualment a la casa del duchs de Medinaceli, sucesora, entre otras varias, de la de Cardona.

Ab la cayguda de las ayguas en la gran conca que forman los terrenos salífers, las quals han format ca-

nalisis per lo transcurs dels segles, se descobren diferents canteras de sal de variats colors, que brillan com cristall y forman cintas, dossierets, fils, puntas, etc., especialment en las boïas formadas pels enfonzaments de la montanya.

Es també digne de notarse que las primeras capas de la montanya, ordinariament de sal de color, marcan perfectament, ab diferents y variables zigzags, las més marcadas direccions de las últimas plujas.

Cayent las ayguas per l' orifici que rodeja la *Bofia Gran* (dibuixos números 1 y 9), y la montanya de sal de colors, penetrant per diverses cavitats, forats y esquerdas, han vingut a formar lo túnel conegut per *Forat Micó* (n.º 7), y d' allí surt un rierot d' aygua tan salada, que, posant un litre al sol, dona per evaporació a l' estiu 400 grams de sal pura, hermosa y blanca. La potencia salifera de la gran massa encara no ha sigut calculada, essent abundantíssims los resultats de l' explotació, qual estat demostra lo dibuix n.º 5, aixis com dona mostra dels edificis pera portarla a efecte, la major part de fusta, lo dibuix n.º 4.

Segons opinió comú, aquesta montanya, com la generalitat de las altrás, ha sigut formada per un impuls ascendent segons ho demostren las capas superiors de colors méns puras fins a las cristallinas, qual combinació forma cubos ab figuras dintre, de formas molt capritxosas.

Las vistas de Cardona desde las Salinas y la del pont de la Coromina, dibuixos números 6 y 8, son verament pintorescas; y lo castell posat sobre la montanya s' estén en forma d' anfiteatre, ab tres rescintes y en algun punt quatre, permetent colocar en las murallas y torreons fins a cent bocas de foch. En lo punt més alt descolla la semi-cónica torre de la Minyona, y encarregat en 1739 als duchs de Cardona, desde 1794, en lo regnat de Carles III l' Estat prengué a son càrrech sa custodia y conservació, essent considerat com un dels més importants de Catalunya atesa sa posició estratègica.

BLANCA DONADIO

Raras las eminencias en lo tan difícil com elevat art del cant, no es fácil contenir l' admiració quan aquellas dots que deuen avalorar lo mérit artístich se troban reunidas ab singular armonía, com esdevé en la celebrada prima donna Blanca Donadio, qual retrato reproduheix lo present número.

Ella, que a las dots d' una arrogant figura reuneix lo talent d' una privilegiada artista dramática pera interpretar ab perfecció l' carácter del personatge que representa en la escena; posseheix també aquella ductilitat y bona disposició d' òrgans vocals que li permet donar als cantábils suavitat, extensió y emissió destrament modulada, en termes de que per ella no hi haje dificultats, sia la que 's vulla l' índole de la composició musical, puig pera tot té prou intel·ligència y recursos inagotables pera produhir aquella emoció incomparable que ocasiona la música, art embelesador y espiritual per excelencia entre las demás arts que també 's diuen bellas.

Per aquest motiu las representacions de Blanca Donadio en los diferents teatres ahont ha ocupat l' escena, pot dirse que han sigut una série d' ovacions, obligat tribut al mérit indisputable. Aixis succehi are fa dos anys quan per primera volta ohirem a la Donadio en nostre antich Teatre Principal, y avuy se repeteixen aquellas grates emocions, essent cada representació nou motiu d' aplauso pera la célebre artista en lo Teatre del Liceo, ahont la secunda ab perfecció l' orquesta dirigida pel professor tortosi don Joseph Gotós, que pot gloriarse de contar entre sos deixebles al conegut mestre Pedrell.

BAIX RELLEU CONSERVAT A CASA MONTOLIU EN TARRAGONA

En lo pati obert de l' escala de la casa de Montoliu en Tarragona, pot contemplarse perfectament, a uns deu pams d' elevació, lo baix relleu que reproduhim, bosquejat per don F. Casanovas.

Encara que algun tant mutilat, es per demás interessant aquest preciós fragment de l' art escultórich romá, pertanyent, segons las majors probabilitats a l' época de August. Segons los ilustrats autors de l' Itinerari arqueològich de Tarragona, una volta l' emperador August lográ la desitjada victoria sobre 'ls pobles cántabros é ibèrichs, li fou erigit en Tarragona, en la Via triunfal, avuy carrer Major, l' arch de triumpfo de que se suposa formava part lo baix relleu que reproduhim, representatiu d' una batalla d' aquells pobles ab los romans, y entre altrás cosas, además de que alguns dels combatents van casi nusos, segons acostumavan alguns de dits pobles vensuts, y 'ls altres evidentment son soldats romans; se nota també que las bridas d' alguns caballs, y en particular lo primer de l' esquerra, están formadas per tripas d' animals, cosa també peculiarment estilada per dits pobles.

EDUART TÁMARO.

BIBLIOGRAFIA

JOCS FLORALS DE BARCELONA. — 1880

Any 22 de sa restauració

(Continuació.)

Guanyadores d' accésit apareixen en lo llibre les poesies *Juventut perduda*, *La Molinera de Flassá* y *L' última aureneta*. La primera de les tres, original de donya Victoria Penya d' Amer, si bé no 's distingeix per la novetat del assumpto, l' acert ab que está tractat compensa de sobres aquesta desventatja; quan se parla de composicions premiadas ab accésit no cal usar de massa rigor en lo judici; aixis, al menys, ho tenim per entés, y no es cas d' exigir al autor una originalitat que per desgracia no 's troba sempre en poesies guanyadores de més alta distinció; ja es prou que s' hi veja una manera de fer original, cosa que a primer cop d' ull se descobreix en la poesia de la senyora Penya y que bastaria a ferla digna del lloch que l' Consistori li assigna si ja no fos prou pera conquistarli tal distinció la delicadesa del sentiment que tota ella respira. Copiem per mostra alguns trossets de la composició, y veurém quant tendresa s' enclou en los versos ab que comensa la segona part:

«Deixaume mirar enllá,
que la anyorança me migra;
vull ovirar la caseta
hont lo sol may s' hi ponía.
Los estels li feyan llum,
los aucellets armonia,
y al dintell del seu portal
s' hi era sentada la ditxa.»

No cal pas regirar gayre pera trobar en la poesia de la senyora Penya bellas imatjes, que prou n' está rublerta tota ella; bé mereix que 'ns fixém en aquells versos de la segona part:

«Ma mare era un lliri d' aygua,
més fresch com més traú florida.»

y en los de més avall:

«Sos cabells com la nit negres
s' han tornat de dos colors,
ses parpelles mig tancades
com les cases que hi ha dol.»

Si haguessem de donar compte de les belleses que 's contenen en la poesia de que venim parlant, tindriam tasca llarga. Per lo que n' havem copiat ja 's pot judicar lo que val; tota ella es per un seguit encisadora y ocupa molt justament lo lloch que té senyalat en lo llibre que examinem.

De *La Molinera de Flassá* n' es autor don Joan Planas, qui havia donat a coneixer avans ses bones disposicions poètiques en altres obres del mateix estil. Molt acert ha mostrat lo senyor Planas en imitar la nostra poesia popular, y es de doldre que no estiga en tota la composició a la mateixa alsaria a que está en alguna de les estrofes. En lo comensament, per exemple, encanta l' sabor popular y la correcció d' aquells versos:

«N' es blanca com un lliri,
bonica com un sol;
per ser la molinera,
la gent bé 'n parla prou!»

Y encara més se descobreix aquella qualitat en la segona part que comensa:

«—Mare, la meva mare,
¿ab qui 'm voleu casar?»

No era pas cosa d' exigir al autor que en tota la composició mostrés tanta destresa com s' hi veu en la part a que 'ns referim, perque, si val a dirho, era molt difícil escriure un grapat d' estrofes de la mateixa válua; pero si que podia esperarse del senyor Planas lo bon acert de rebujar trossets que deslluheixen bastant la composició; sia 'n mostra alló que diu:

«Viurás com una reyna:
—Y tot aixó ho jureu?
—T' ho juro.
—¡Oh! ser senyora!...
¿Qué puch esperar més?»

en lo qual no es pas lo bon gust lo que més s' hi distingeix; lo senyor Planas, además, té prou talent pera evitar confondre lo vulgar ab lo verament popular. No abundan per fortuna tals caigudes en la composició de que parlém, y per més que 's troben en ella altres defectes de menor importancia, de totes maneres, es *La Molinera de Flassá* una bella imitació de la poesia popular, tan ben encertada, tan aixerida, que en nostre humil concepte (y perdones l' atreviment), fora prou digna de la distinció ab que l' honrá l' Consistori, val-

dament no tingués més que la meytat dels mérits que li havém trobat.

De les tres composicions distingides ab accésit nos resta examinar la que dú per títol *L' última aureneta*, de don Frederich Rahola. Ben pensada es aquesta poesia, y pot dirse que del comensament fins al acabament segueix sempre sostenintse en lo mateix tó, lo que fa que no s' hi trobe en tota ella una estrofa que la desfavesca ni tampoch una que s' aixeque per demunt de les altres; si lo primer es avantatge, lo segon no es defecte; en cambi la composició peca de monotonía, y l' sentiment que en ella domina no basta a ferla simpática al lector, degut principalment a la falta d' espontaneïtat que 's nota en la versificació y al coneixement no prou complet del llenguatge per part del autor; es llástima que l' senyor Rahola no haja cuidat un xich més d' aquest element principalíssim. No hem volgut suposar que al senyor Rahola li manquen condicions de poeta, perque ben clar se veu per la lectura de *L' última aureneta* que pot fer cosa de valer si no deixa malmetre ses bones disposicions; lo que d' ell esperém es l' estudi de la dicció verament catalana y l' art d' expressar la bellesa en versos més plens d' armonía; aixó es lo que ha d' anar adquirint lo senyor Rahola; en quant a lo més essencial, ja 's pot dir que no li manca; la poesia de que parlém ho demostra ben clarament.

Lo distingit poeta mossen Jascinto Verdagué es l' autor de *La barretina*, poesia que mereix l' premi de l' ENGLANTINA D' OR. *La barretina*, com a símbol de les costums catalanes, ha donat al poeta assumpto pera una bellíssima cansó que posa en boca d' un barretinayre, qui 's plany de la pérdua cada dia més accentuada de nostres belles usances y deplora l' afany ab que l' poble catalá va esborrant sa flomoria tot cubrintse ab forasteres gales. Qui conega al poeta, y es segur que per cap de nostres lectors será desconegut, ja endevinará tot lo que ha de valdre la composició de que parlém; lo tema ja es prou simpátich (y ho ha d' esser pera tothom qu' estime a Catalunya, deixant en banda certes diferencies que fácilmente s' oblidan quan se parla de les coses de la terra), y está tractat de la manera que sap ferho l' novell «mestre en gay saber.» Es *La barretina* una composició brillant, no de les qu' enlluernan sobtadament ab coloraynes y guarniments de mala lley, sino de les qu' encisan a tot hora per la bellesa de les imatjes y sobre tot per aquell esperit patriórich que respira, no desmayat en un sol punt de l' obra. Lo llenguatge es de la mellor mena, ben castís y no gens enrevessat, y la versificació tan correcta com robusta y espontánea.

Pera citar-ne una mostra no caldria pas triar, que totes les estrofes de la composició nos servirian igualment; es per aixó que preferim no copiarne res, recomanant la lectura d' aquesta bella poesia pera que cadascú pugua fersen un complet judici.

J. LAPORTA

(Seguirá)

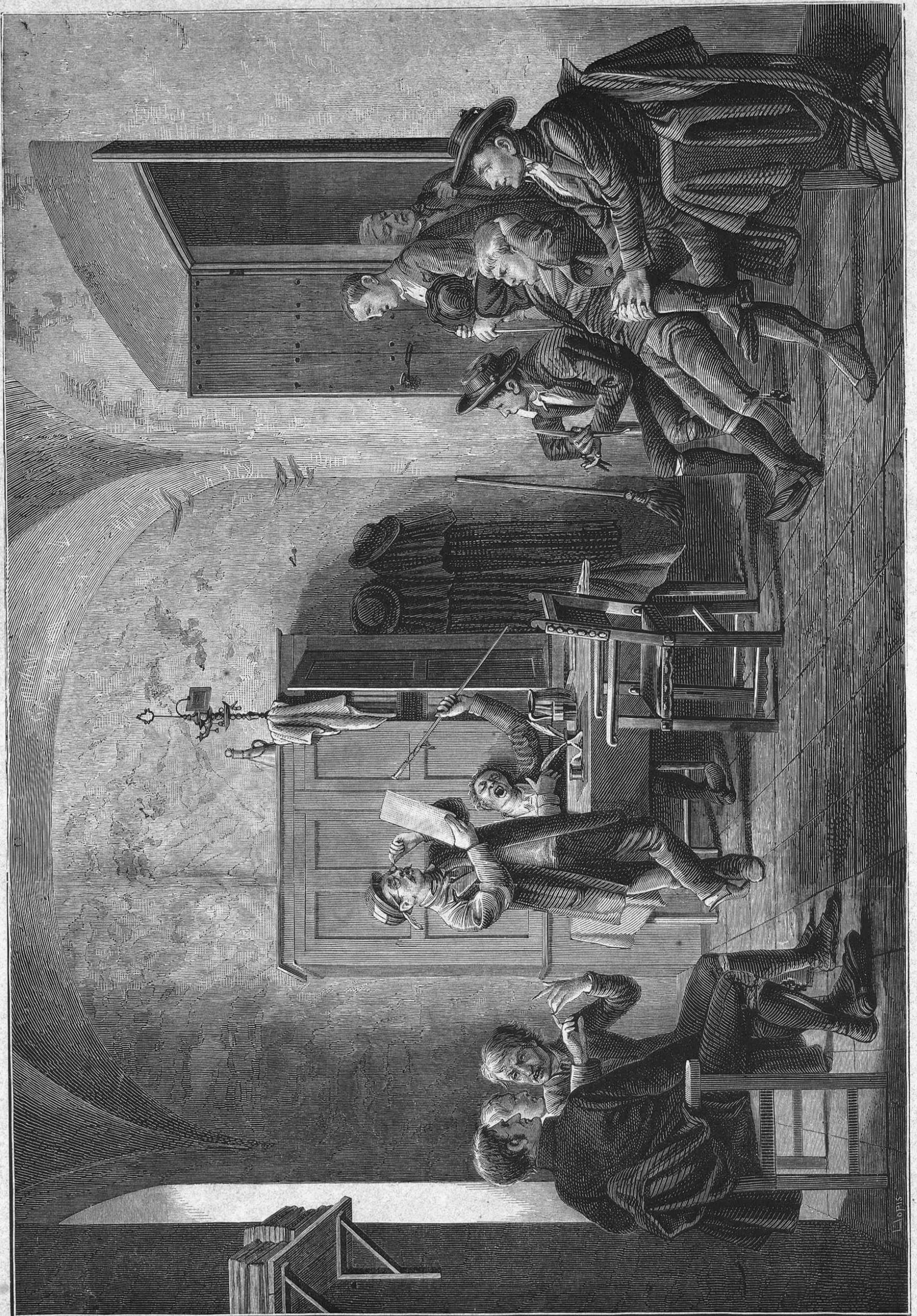
UN ALTRE OFRENA

Entre tantas galanas joyas ofertas avuy a la núvia, sens dubte digne de todas ellas, tant per son candor, com per l' encisador cel en que s' enmiralla plé de dolsas ilusions y d' inestimables esperansas; ¿quin paper pot ferhi encara un altre ofrena de todas diferent per sa rustiquesa, prosaisme é inconveniencia, dirán alguns, entre tanta pulcritud, galanura y varietat de colors y brillants esmalts qu' enlluernan los ulls y omplan de goig a l' ànima?

En efecte, are sabreu lo que pensava oferirli: una rústica caixeta de noguera, tallada en los boschs de Montserrat, hábilment xapejada de frontissas y claus de ferro, batuts per las fortas mans dels manyans de Barcelona; formant sas puntas com unas flors de llir y tenint al mitj, entre intrincat laberinte, consemblant al de la portada de l' iglesia de la Roca, un botó ab los quatre pals de Catalunya, que engoleix lo drach de Sant Jordi, una volta s' hi es apretat, y que llavors li fá donar solta a la tapa, la que, segons olvidava diros, tindria sols dos plans inclinats com aquellas tombas feréstegas de l' antigor; ¿quina humorada! y que sols al véuerlas fá que hom pregunti: ¿qué tindrán? ¿qué no tindrán?

Si tosca per defora aytal caixeta, no podria pas serho tant per part de dintre, puig verament tota ella bellament pintada, apareixeria com constelat cel, quals estels de ben brunyit argent riellarian sobre l' assur puríssim; y al obrirse la caixeta, enllassant ses raigs, semblaria que surt un foch que volgués abusarne nostra vista. Obrers de Vich y de Barcelona serian los fautors de tal maravella, fentho tant sotilment, que no semblaria pas de má dels homes.

D' aquesta tapa en lo fons s' ovriraria, no un fret mirall, sino un viu conseller y ver spill, ferm é inmutable com lo mateix Deu, ço es, una crehueta d' olivera de

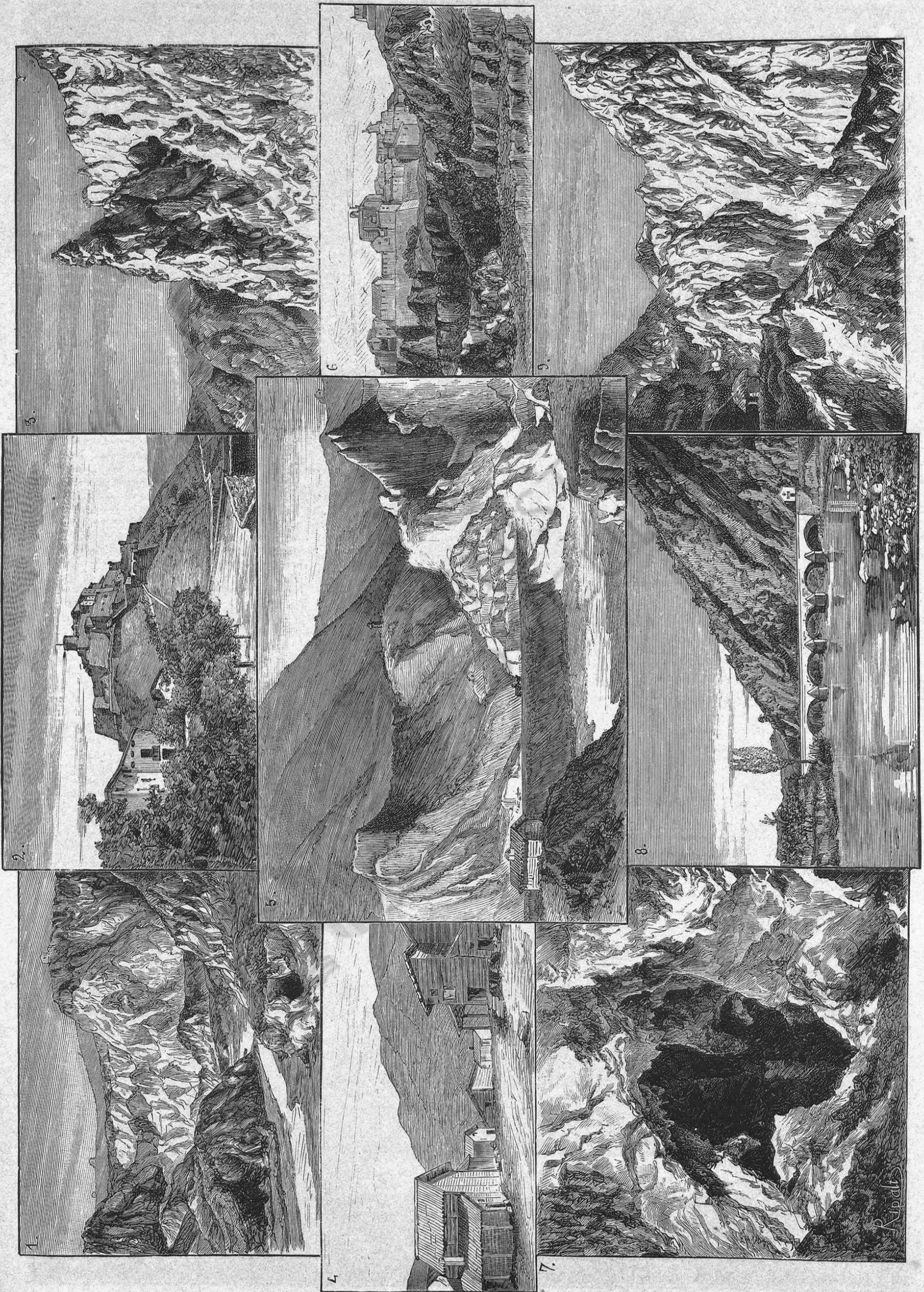

GRABAT PER LLOPIS

SESSIÓ DE L' AJUNTAMENT D' UN POBLE

DIBUIX DE BARNETO

LLOPIS

SALINAS DE CARDONA

GRABAT PER PEREZ

1. Bofia Gran — 2. Castell — 3. Sal roja — 4. Edificis en las salinas — 5. Montanya de sal en explotació — 6. Vista de Cardona desde las salinas — 7. Forat Micó — 8. Pont de la Coromina — 9. Entrada á la Bofia gran

DIBUIX DE RIGALT

Ripoll

Getsemani, la que en sos brassos portés ab carmesinas lletres aquest mot: «Sola esperança.»

En lo fons de la caixeta, dintre d'una altre petita de bon cristall qu'ocuparia sa meytat, s'ovirarian las mellors joyas del pare y mare de la núvia, ço es, sos anells de bodas ab sos noms finament gravats; y á son costat, ocupant l'altre meytat, altre caixeta consemblant per part del nuvi. Sobre d'abduas hi posaria alguns brotets dels llors guanyats per lo nuvi son aymat poeta, y aquests coberts ab brots de puríssim taronjer y d'olivera cullits en las terras respectivas dels dos que tenen fetas esposallas, á fi de que ab lo recort dulcíssim de sa terra cerquessen sempre entre ells la puresa de sentiments, la pau sagrada, tot lo que ab lo contentament, ab sa sort y constant amor, sempre'ls farà felissos. Sobre tot lo dit y d'algunas modestas violetas allí depositadas per poch y fidels amichs; units ab una gaya cinteta de color de rosa hi posaria 'ls dos anells d'or puríssim que diguessen lo dia, mes y any en que al peu de l'ara 'l marit y la muller respongueren un sí inefable, siacer y perpetual com lo cercle que fá cada anell d'or.

Oferiria oberta aquesta caixeta pera que hi fossen colocats aquests anells, mes tot seguit diria á la núvia: tanqueu aquesta caixeta, feu que lo drach foragite lo botó dels quatre pals, y una volta tancada, en vostra vida l'obriu, sia l'arca santa de vostre amor, dels recorts de la infantesa, de vostra terra, de la de vostre espós y de las inefables esperansas de la Fé. ¡Ay del dia en que penseu obrirla sens respectuós temor!

Tancada, regnarán entre vosaltres las doluras de vostre comú amor y del que reportaréu á la posteritat que Deu vullá otorgarvos, será constant la pau y l'emulació en las glorias respectivas, que la muller xifra en la casa y en sa diligència pera esser exaltada com á tresor preciosíssim; y lo marit cerca en l'aplaudiment y bon acert en las esferas de sa activitat pera esser senyalat com á bó y excellent lluytador entre 'ls millors. Aixís s'augmentarán vostres dias y sereu benehits per los que us seguirán. Si l'obrisseu, la discórdia, lo desenfré y tots los mals á l'hora surtirian com brusent foch esbatent sas alas, pera ferirne de sopte y ab mortal cop vostre envejable felicitat.

Veus aquí una altre ofrena, y si per cas la rebutjessu com á grossera, com á garba d'herbolari, calaixet de frioleras y replech de tonterías, ¿qué vos diré? los ayadors d'aquestas cosas, que alguns móvent lo cap ne dihuen somniadors y antiquaris; estiguen certs, que si vihuen en lo passat, sens quina guia no saben deixifrarne lo present; tenen un cor que bat, no ab resorts automátichs ni inmutables, sino al compás de la felicitat dels que més estiman, y que si per alguns son estimats, ho atribueixen més á son bell natural que no als curts mereixements propis.

Dedica aquesta improvisació á D. J. Franquesa y Gomis,

Son afectíssim amich y S. S.

EDUART TÁMARO.

Barcelona 20 Setembre de 1880.

LA BELLESA (*)

*Es en tristor y alegría,
es en lo be y en lo mal;
la Belleza es fantasia,
la Belleza es ideal.*

¿Ahont aniuhas Belleza
que en cap lloch te só trobat?
¿Ahont ets, regina ó deésa
essencia de lo creat?
¿Ets en l'aura perfumada?
¿En l'aroma de la flor?
ó be en la pura besada
qu'engendra 'l foch del amor?
¿T'has encarnat en l'artista,
y dins sas obras t'aculls?
ó be es ficció de ma vista
lo que 's reflecta en mos ulls?
¿Es l'hermosa bayadera,
que Vénus degué engendrar,
la que n'has prés per senyera
y 'hont ta forma 's pot trobar?
¿Es en la Verge María,
regina de 'l infinit,
doll d'amor y de poesia,
hont se troba ton esprit?
.....

*) Aquesta poesia fou premiada ab una rosa de plata oferta pel diputat provincial don Marian Puig y Valls, en lo Certámen literari darrerament celebrat en Sans.

Tan y tan te só buscada
y ha sigut tan mon anhel,
qu' en l' Avenç te so trobada
y te só trobada al Cel.

T'he trobada en las montanyas
de las neus eternal lloch,
y en aquellas quals entranyas
nit y jorn van gitant foch.

En los arbres de la serra
de los fruyts vinclats al pés,
y en la crosta de la terra
hont l' aixada no hi pot res.

En las ayguas que circulan
y en lo riu van á parar,
y en las onas que bramulan
en l' immensitat del mar.

T'he trobada en prats y hortas
que lo riu banya apleret,
y en las grans planuras mortas
del assedegat desert.

En l' ampla volta estrellada
y en terrible tempestat;
en la guerra malhadada;
y en la pau y llibertat.

En los raigs que nos envia
l' astre-rey del infinit,
y en la rica fantasia
de la reyna de la nit.

En la brisa joganera
y en lo buf del fort mastral;
alé d' ángel la primera,
lo segon esprit del mal.

En la pura y casta esposa;
en los fills que 'ns donan pler;
y en l' imatge carinyosa
dels que 'ns han donat lo sér.

.....

Des la gran volta divina
Á las concas del infern,
la Belleza n' es regina
y son regne n' es etern.

Es com Deu que tot ho omplena;
afalaga 'l pensament,
y l' esprit y 'l cor llumena
segons l' home pensa ó sent.

*Es en tristor y alegría,
es en lo be y en lo mal;
la Belleza es fantasia,
la Belleza es ideal.*

ARTHUR GALLARD.

EL CAPELLÁ MORO DE LA LLONJA

Hala, atlots; deixau la faxina, que 'l sol s'és post; y veniu aquí á fer rotllo devora la llar, y á pendrer un escalfó de profit, que bé ho há mester el qui há gonyat el seu trist y pobre jornal aguantant l'oratje de neu que baixa avuy de la serra d'en Torrella.

Hala, feys via. Adesau les eynes devall la porxada, penjau la taleca á la estaca de la boal, aparellau l'enturada pipa y arrambauvos al entorn meu, que jo á la vostra salut y per guardarvos de la serena que cau anit, vaitx á fér una flamada grossa, com dihuen els ciutadans; y si n'hi ha qualcun entre voltros que sia Gabelli ó Artanench ó de més enllá de les costes d'Algayda, le hi diré ab la seua llengua perque m'entenga millor. Ab un manát de faves ó de gatoves faré una fogatera, ó un rafayfay, ó una xacalénia, ó un fogueró; y les mans baubes, escarrufaments, rampes, tremolóns, estiraments y badays que dona el fret s'esparrarán de pressa.

Posau les pellisses demunt la bancalada per seurer bé; y ja que ho dona la llarga nit, abans de resar la corona vos contaré un cas de lo més estrany, que tench per mí que vos ha de fer obrir tanta flor d'ull; y aprendreu al manco com es tan cert com l'Evangeli aquell adagi mallorquí que diu *Fés bé y no mireu á qui, que prest ó tart t'ha de servir.*

Ja sabeu qu'á Mallorca antigament hi havia molts d'esclaus. Tants n'hi havia que 's fé necessari nombrarlos una especie de batle aposta per ells ab lo nom de Cap de guayta; y aquell afamat seuyor Lluch de la Meca qu'haureu sentit anomenar més de cent vegades, foch un dels darrers personatjes que desempenyaren aquest càrrech. Segurament que n'hi devia haver més que no hi há avuy en dia parallers y missatjes perque eran élls els qui feyan les feynes de les cases, y els qui

guardavan els bestiers, y els qui llauravan les terres y els primers brassers de tot art ó ofici.

Encara ara n'hi hauria á milenars si 'l Capità 'n Toni, qu'era un audritxol valent del tot, que sense sabrer escriurer ni lletjir, per sos propis punys y mérits va arribar á esser general de mar y terra; no hagués fet á n'els moros les còssigues d'aprop ab la seua usual flastomia de *Búguera, búguera*; y no hagués netejat de corssaris el mars de Mallorca ab les seues proueses may vistes.

¡Y quina animació no hi havia en la plassa dels *Tres dies* en cualsevol ocasió d'haverse d'encantar esclaus! Mossóns y cavallers; mestres y menestrals, amos y pajesos; tots acudian allá á dirhi; y aquest encant se feya sempre que una galera mallorquina prenia qualche galiota de moros, lo cual s'estreventia espés y sovint per causa de la guerra que mos tenian declarada des que en el sitgle tretse el Rey en Jaume los prengué Mallorca, cosa que los vá sebrer molt de greu, segons les histories contan y els fets ho demostran.

També en la Berberia hi havia molts de catius cristians, perque ja se sap que no sempre guanya una part de les dues; y per pa y per sal se trobava un homo sense ferne comptes dins Alger, ó dins Orá, ó dins Bugía ab un tros de cadena de barca á n'el turmell ó ab una argolla de ferro á n'el coll.

Succehia qu'uns y altres se rescatavan, ó bé ab persones, ó bé ab dinérs; com n'eran bons testimonis els freres de la Mercé que jo encara hé conseguit; y sempre n'hi havia qu'anavan y venian. D'aquest actiu moviment entre moros y cristians naxia el que aquells sabessan parlar el mallorquí un poch xamporrat, y el que noltros entenguessam una mica els gargalls dels moros.

Com el nom de Hamet és bo de dir y abunda tant entre la Moreria; á tots els esclaus los deyan Hamets, Hamet, axó; Hamet, alló; y ells sempre 's donovan per entesos.

¿Pero, á ne qué venen tots aquets coberbos, direu voltros á l'hora d'ara, remugant, remugant? Lo que mos interessa és senti 'l cuento y tot lo demás son violés. Va t'allá en Miquelet que fá la mitja d'una casta tan traidora que com que 'm vulga dir que el meu pensament és cert. Pensa mal y acertarás diu l'adagi; y encara que sia una veritat, mirat baix de cert punt de vista y atés que els homos de avuy en dia son molt dolents; jo trob que al tal adagi l'haurian d'eborrar dels llibres per poch cristiá y per esser causa y motiu de moltes dolentías á n'aquest mon de miseries. Has de saber, idó tú porqueret que fas el santo baixo assegut á n'el recó del cossi de la bugada, que jo t'conech herbeta; poriol te dius; y davall aquest nas, hi dus molta de trapasseria maldement pareixcas una gallina banyada. Sápigues que tots aquests coberbos hi venen molt á lloch, com l'anellet al dit y que sense saber aquesta mica de historia no pisparias la mitat de les coses que jo diré, ni hi trobarias tot el saborino que jo vull que hi tropies, tú y tots el demás que m'escoltan.

També veix que qualcú vell dir que jo mateix fás el só y ball, pero ja som mart vell y sé que mitx mon xerra de l'altre mitx y tant mateix per bé que fassém noltros no 'l compondrém. Pero, perque voltros no 'm pugueu dir lleitx, ni tenir cap queixa de mí, aném ara á n'el cuento, que per cert no 's cap rondanya de nins, sino un fet vertader succehit fá cent ó doscents anys, que moltes vegades hé sentit contar cuant era menut á na Joan' Ayna Morena, una fadrineta vellarda de noranta primaveres que me feya de teta y que havia estat en son temps gran balladora de copeos.

Hala, amichs. Un poch de callament. No vull sentir una mosca; y feysme la mercé de no venirme ab retorques al temps que contaré el pás; que jo, com veys, ja procur dirvos ho tot lo més enpinsellat que puch, perque no vos n'aneu apenedits en Roma.

Heu de saber idó qu'á Ciutat hi havia un capellá de la Seu que de mal nom li deyan el Capellá de la Llonja; ja fós que hi visqués aprop, ja fós que 's cuydás de la antiga capella que s'axecava un temps dins aquell rich monument del comer llevanti de la Illa daurada; ja fós una cosa y altre que axó no fa al cas. Es lo cert qu'aquest sacerdot era un homo molt de bé, pobre de potencias y curt de gambals; sense gens de malicia y ab un cor més gran qu'una possessió. Vivía purament de la almoyna de la missa y dels ploms de la residència; y com era pobret, ningú feya gran cas de éll y axí es que sols no tenia confessionari. Ab una paraula, era lo que diuen un vertader capellá de caldereta, fét á la bona de Deu, ab un geni tan pacífich que 'l podian pastar y tornar á fenyer, sempre content y alegre, sense prentensions é incapás de fer mal á les pedres ni de pensarlo tant sols.

Sortint un dia de vespres vá trobar en la costa de la Seu un moret ja bergantell que plorava com una Magdalena, y tenia baix de sos peus un bassiot y una senaya de tests. A n'el pareixer l'havian enviat á dur aygua fresca del Palau y havia tengut el soscayre de rompre la jarra.

—Hamet. ¿Qué téns? ¿Perque ploras? li preguntá el capellá.

—¡Ay! Contempl' la meua desgracia y me veix ja penjat á n' el couteurucull més alt de la forca de Mallorca.

—¿Y quina l' has feta, Hamet?

—¿Qué no ho veys? He romput la jarra.

—¿Y per una cosa tan ténue creus tu ja que t' han de penjar? Els mallorquins no son tan xarechs com te pensas. Toca; no plores. Veten á ca-teua que ton amo no t' badará barres.

—¿Mon amo! Poch l' heu sospesat, vós. Quin és éll per no dirme res. Si fos un altre faria s' orbet y se beuria el cop com la figuera. Pero éll és una mala ánima, y no dich res avuy que es tornat del Moll ab una suada mascle. Un pop duya que si hagués suat la llet de l' enconar no l' hauria duit més disforjo. Me deu vetlar y esperar com qui espera el Mesias. Ja la hi beurá fresca á l' aygua. La set se convertirá en rabia y és ben segú que 'm singlará ab l' anguila de bou que té aposta p' els esclaus; y jo no puch respondrer de mí, perque si 'm péga perdré el mon y la bolla de vista, y es ben cert que 'l mataré.

—Toca, Hamet. No sias tan rabiós.

—Cap mica rabiós som. Pero hi ha coses que s' han de succehir y aquesta n' es una. ¡Ay! ¡Ay! Quin sentiment que tendrá mon pare en rebrer la triste nova de la meua infamosa mort!

Y torná esclafir ab un esclat de llágrimes com el puny.

—Toca. T' he dit que no plores. Vina ab mí. Dú aquests bossins de jarra que jo t' en compraré una nova ben jermana de la trencada y veurás com ton amo no t' farà rés.

S' en anaren tots dos á una jarrería. Triaren una jarra que fós cabal ab la rompuda. ¿Qué val? Nou mayes. El capellá tregué una bossa verde ab anelles y borles, contá les nou mayes; y després d' encomanar al moret que fos bon atlot, cadascú fé la seua via, y les ploralles se varen esser acabades.

Cuant el moret s' en tornava á ca 'l seu amo ab la jarra plena, pensava en si mateix: Quin capellá tan bon homo. Com que no sia cristiá.

Al entretant passaren uns cuants anys y el capellá y el moret no 's tornaren trobar pus per dins els carrers de Ciutat.

Fins aquí sé cert que vos agrada. ¡Jo ho conech! A n' el Sent Bandurria li cau la bava de satisfet y ab tant de gust xupa el broquet de la seua pipa que tench por que no 'l fonga com si fós de sucre. ¿Y que 'm dirém de l' ogué, que treu una caragassa tan faresta ab aquesta boca badada sense barram que pareix que l' han et-sisat? Vamos no rigucu y seguigám el cuento qu' ara vé lo bó.

(Seguirá)

PERE DE ALCANTARA PENYA.

NOVAS

Lo dimecres 22 del corrent, nostre apreciat director D. Joseph Franquesa, fou casat en lo Santuari de Nostre Senyora de Montserrat ab la distingida senyoreta Clotilde Paris, elegida Reyna dels Jochs Florals d'enguany. Expressament vingué de las Américas lo germá del nuvi mossen Ramon Franquesa, pera donar la benedició als contrayents, y aquests han permanescut alguns dias en Montserrat, disfrutant dels encantés d' aquella hermosa serra y de son nou estat. Tant l' Editor com la Redacció de LA ILUSTRACIÓ CATALANA donan sa coral enhorabona als dos esposos, desitjántlos hi llarchs anys de felicitat.

Associantnos á lo manifestat per nostres companys de la premsa periódica, nos condolem vivament de que sia ja un fet la comensada ruina del cimbori ó cúpula del creuher de la magnífica iglesia de San Cugat del Vallés. Per totas las vías deu procurarse que sia continguda la ruina de monument tan apreciable, y no essent prou las precaucions y recursos presos fins ara, si restan encare veritables fills de Catalunya, sobrarán medis, puig relativament es poch lo que 's necessita, pera no tenir que sufrir en nostres dias lo baldó que en passadas épocas de mal entés fanatismo polítich, ocasioná tants enderrochs y vergonya pera nostra terra.

En lo dematí del diumengé 26 del corrent assistirem al festival que tingué lloch en lo Teatre y jardins del Bon Retiro, sortintne molt favorable y vivament impresionats. Era tal y tanta la concurrencia de forasters que omplenava 'l local, que 'ls barcelonins hi figuravan com una gota d' aygua, mes era tant l' interés y visible goig ab que aquella heterogénea multitud ohía y després ab unanimitat aplaudia totas las pessas del programa, que verament diguerem que aquella era una

gran festa popular en que espectadors y executants á la una disfrutavan los imponderables plahers d' una inspirada y ben acordada música.

La massa coral de 550 executants, perfecte en son acort y gust en lo cant, posá de reals totas las bellasas de l' alborada « De bon mati », de l' idili « Las flors de Maig », de la redowa « La violeta », dels coros « Pel Juny la fals al puny » y « Los xiquets de Valls » y del rigodon « Los nets dels Almogávors », de Clavé; y de la no ménos hermosa cantata de Rodoreda « La pau dels pobles », apareixent impossible que cantors de tantas societats, com eran las representadas per los respectius estandarts que s' ostentavan en l' escenari, entorn del capdal de la Societat d' Euterpe, que feya destacar en lo centre lo busto de Clavé sobre un pedestal ab una corona de Haurer y sa batuta; poguessen obehir tan perfectament l' acertada direcció del mestre D. Joseph Rodoreda, qui ab incansable perseverancia y bon éxit se esmera en la propagació y desarrollo dels coros Euterpens.

No ménos notable part prengué en lo festival la nutrida orquesta dirigida per D. J. Ribera, y tant en la magnífica sinfonia del « Guillem Tell », de Rossini, com en la titulada « Festival de Puig »; en la preciosa sinfonia sobre ayres populars catalans de dit Sr. Ribera; y en la delicada sinfonia « Galatea », de Massé, doná repetidas provas de la pericia dels professors executants y de la bona direcció del propi mestre Sr. Ribera, pera 'l qual no escassejá tampoch los aplaudiments la numerosa concurrencia, que guardarà molt agradable memoria de la festa.

Doném la més complerta enhorabona als repetits mestres Srs. Rodoreda y Ribera.

Lo 21 del corrent mes morí en Badalona 'l doctor D. Jaume Solá y Seriol, prebere, perdua molt sensible, puig además de sas senyaladas virtuts, havia donat provas de decidit catalanista, desempenyant, entre altres, lo càrrech de secretari del primer certámen obert en dita vila, y en lo present any guanyá premi ofert per l' Ajuntament, ab motiu de sa magnífica y erudita memoria: *Milloras de Badalona*. Després d' infatigables traballs d' investigació havia comensat á escriure l' historia de Badalona, llibre utilíssim, com tots los opúsculs de sa especie, pera lo definitiu coneixement de tot Catalunya y que LA ILUSTRACIÓ CATALANA, condolentse de la mort de D. Jaume Solá, deitjaria vivament fos continuat com digne monument á sa memoria.

També tenim que deplorar la mort, en Madrid, en lo corrent mes, d' altre fill de Badalona, D. Jaume Font, distingit enginyer, qui, además de molts notables traballs en sa carrera, havia publicat en Badalona un conegut setmanari catalá, en que havia fet gala de sos molts y variats coneixements. LA ILUSTRACIÓ CATALANA s' associa al dol ocasionat per sa sentida pèrdua.

Lo dia 28 del present nostre apreciat amich, lo ferm catalanista Cárles Pirozzini y Martí, obsequiá als pintors Srs. Tamburini, Llimona y Roca, al escultor senyor Llimona y al baix Sr. Maffei, ab una vetllada musical-literaria, que tingué lloch en los salons de sa casa, situada en lo Passeig de Pujades.

Concorregueren á aquesta varios de nostres més renombrats escriptors y artistas. Se llegiren treballs en prosa y vers dels Srs. Ubach, Vilanova, Roure, Oller, Sardá y Gallard y cantaren varias melodias catalanas los Srs. Maffei, Ramis y César August Torras, quins foren acompanyats al piano per lo distingit mestre senyor Vallcorba.

Los obsequiats deuen marxar demá cap á Roma, los uns á continuar los estudis, y 'l Sr. Maffei á cumplir sa contracta de primer baix en lo teatro Real de Venecia.

A la una de la nit, terminá la vetllada (en la que 'ls concurrents foren obsequiats ab un espléndit lunch) sortintne tothom completament satisfet, tant del bon rato que s' havia passat entre amichs catalanistas, tenint lo gust d' estrenye la má als artistas, verdaderas esperansas del art catalá, com de l' esquisita amabilitat del citat Sr. Pirozzini.

Després de la llista de publicacions periódicas que insertarem en nostre número 5, han honrat nostra Redacció las següents:

PERIÓDICHS ILUSTRATS.—*La Lluianera*, de Nova York; *El Espejo y El Nuevo Mundo Ilustrado*, també de Nova York, *Corriere di Firenze*, de Florencia; *Lo Spirito Folleto*, de Milan; *O Universo Ilustrado*, de Lisboa, y *La Ilustracion Andaluza*, de Cádiz.

PREMSA CATALANA.—*Diari Catalá*, *La Renaixensa*, *La Crónica de Cataluña*, *La Publicidad*, *La Correspondencia Catalana*, *El Mosquito*, *Fomento de la Produccion Española*, *L' As d' Oros*, *La Campana de Gracia*,

La Esquella de la Torratxa, *Lo Burinot*, *L' Art del Pagés*, *Boletín de la Asociacion de aficionados á la Caza*, tots de Barcelona; y *La Voç del Porveir*, *El Progreso y El Noticiero*, de Sans; *La Anunciadora*, de Lleyda; *La Revista Tarrasense y La Industria Lanera Española*, de Tarrassa; *La Razon de la sin razon*, de Sant Baldiri de Llobregat, *Los Ecos del Vallés*, de Sabadell y la *Revista de Gerona*.

PERIÓDICHS DE MADRID.—*El Magisterio Español*, *El Cazador*, *La Revista del Foro*, *El Mundo Político*, *El Trovador y La Bauta*.

PERIÓDICHS DE PROVINCIAS.—*La Libertad*, de Cuenca; *Boletín*, d' Almeria; *Boletín de Comercio*, *La Voç Montañesa*, *El Aviso*, y *El Montañés*, de Santander; *La Alianza*, d' Alcanyiz; *La Asociacion*, de Logronyo; *La Enciclopedia*, de Sevilla; *El Diario Democrático*, de Saragossa; *El Bombó*, de Córdoba; *Boletín del Profesorado*, de Cuenca; *El Eco del Magisterio*, de Santiago; *La Academia*, de Cádiz; *La Provincia*, de Teruel; *El Diario*, de San Sebastian; *El Mercantil Valenciano*; y *El Boletín Gaditano*.

PUBLICACIONS D' ALTRES PUNTS.—*El Triunfo*, *La Discusion*, *Diario de la Marina*, y *La Voç de Cuba*, de la Habana; y la *Revue des Langues Romanes*, de Montpellier.

Estimém coralment los saludos que 'ns adressan, acullint ab agrahiment las benévolas frases que 'ns dirigen; y prometém fer de nostra part tot quant nos siga possible, pera sempre esser dignes de la consideració que 'ns dispensan los expressats colegas.

Nostre digne colega lo *Diari Catalá* ha sigut denunciat per un article *Sobre 'l Congrés Catalanista*, segons havém sapigut al entrar en premsa nostre número.

Sentim aquest contratemps de nostre estimat colega y desitjém que 'n surti en bé.

BELLAS ARTS

Senyor director de LA ILUSTRACIÓ CATALANA.

Estimat amich: ¿Me demana li parli dels pensionats y demés artistas catalans que 's troban en la ciutat Eterna?—En extrem agradable es pera mí lo parlarnhi, quan son tan gratas y falagueras las noticias que d' ells puch darli; mes lo molt estrany qu' es pera mí lo manejar la ploma fará que aquellas manquin de la galanura de frases que 's necessita pera tractar l' assumpto com se mereix.—No obstant, dintre de la meua senzillesa, procuraré estigui al corrent de tot quant respecte á art y á artistas pugua interessar á mos compatriotas, parlantli, no solzament de sas obras, sino també de las que sobresurtin dels demés artistas espanyols.

No ignorará 'l vol inmens que ha prés l' art en Espanya durant los últims cinquanta anys. En eixa época, que es de verdader renaixement, s' han anat succehint, uns á altres, talents maravellosos, verdaders genis, que ja en sa joventut han posat ab brillantor son nom en los anals del art.

Pero la desapiadada mort ha anat trencant á tots lo pas de la vida en los moments qu' esclatavan més forts los aplausos que ab sas obras conquestaven. Moriren, es veritat, las representacions més genuinas del art espanyol; mes aquest ha continuat ab son gloriós renaixement, produhint altres genis, que tot just nats han escampat per tot lo mon sa gloria.

Tots hem vist á en Pradilla, guanyant una medalla d' honor en l' última Exposició Universal ab sa *Juana la Loca*, composició plena de veritat y de sentiment, que atrau y commou, que al posarla á la vista del mon civilisat, quedá encantat al veure la millor joya que 'n nostra secció lluhia en aquell grandió certamen.

Y no ha parat aquí l' afortunat artista; no s' ha dormit ni un moment en sos verdejants llorers: verdader pubill del ánima de nostres grans mestres, ha imprés en un gran drap la gloriosa epopeya de *La rendició de Granada*, que, á no duptar, alcansará tant ó més éxit que sa primera concepció. La pinzellada llarga y decidida, son colorit brillant y armoniós, la propietat en los personatjes accessoris, son las millors qualitats que bastan pera fer valedera una obra d' art, y com aquellas las posseheix en alt grau lo pintor aragonés, las ha reflectat d' una manera portentosa en lo gran quadro destinat al palau del Senat.

Villegas ab son *Bateig* acaba d' unir á sa reputació una bona fortuna (1); sas obras son venudas á Paris á preus altament crescuts. Si be que la gloria d' eix artista no existiria á no haver viscut en Fortuny, es digne d' aplauso per lo molt qu' ha anat acostantse á aqu' el gran geni, conservant sas tradicions; pero com lo mirall que reflecta 'l sol, són resplandor es molt débil en comparació á la brillanta llum que aquell nos envia.

(1) Ara fa dos mesos son quadro *Lo Bateig* fou venut en Paris per 130,000 franchs.

Llástima gran qu' eix artista, que traslada á la tela la materia ab una precisió y exactitut de detalls qu' encanta, sacrifici l' assumpto pera fer brillar tot quant li sembli pugui interessar més á la vista que al cor.

Rico, ab sos paissets, verdaders joyells en son género, en los que la fantasia hi campeja al costat de la més palpable veritat, ha arribat á tractar lo paisatge d' una manera especial.

Sos quadrets, plens de llum, enlluhernan, y sobre tot en sos estudis de Andalusia y Venecia, sas pinzelladas arriban á produhir la ilusió del sol.

Madrado, ab sas entonacions delicadas, nos presenta la naturalesa com un pom de flors, gaya, festosa y riallera. Qualsevol de sos quadros es una verdadera toya, en la que hi lluheixen més las vanitosas camelias que las modestas violetas. Eix artista, com los dos anteriors, sols busca en sa paleta remembrans del gran Fortuny al qui en algunas cosas arriba á igualar.

Lo catalá Ribera, ab sas escenas del poble baix de Paris, verdaderas fotografias de las planas de 'n Zola, ahont lo realisme arriba moltes vegades á traspasar los límits del bon gust. Eixa escola, que conta ab tan fanátichs admiradors y ab tan acérrims contraris, ha lograt un éxit fabulós en la nació vehina, y aixís com s' han agotat las numerosas edicions de *L' assommoir* y de *Nana*, las obras de nostre paísá son arrebatadas de sas mans tot just mitj acabadas.

Un altre geni de debó es lo valenciá Domingo, un dels més brillants coloristas moderns. Sos quadros son verdaderas orgias de colors, en las que hi vibra la llum y palpita la vida. Sas obras, com las del anterior, son molt estimadas per los amants del art.

Casado, lo nostre director de l' Academia de Bellas Arts, ab son quadro qu' está finint *La campana del rey Wamba*, del que n' hi daré noticias tant bon punt lo acabi, está creant una verdadera obra d' art, obra que porta impresa 'l sello del geni y en la que fan parellas lo bon gust en la distribució de las figuras y lo relleu y brillantor de son color.

Altres y altres enumeraria á no ferme pesat, puig molts encara son dignes de menció, pero ho guardaré per un altra, en la que li podré parlar més extensament de las obras que vagin produhint.

Sentadas, donchs, mas apreciacions respecte als més celebrats pintors espanyols d' avuy, passém als esculptors.

L' art de Fidias pot dirse que pertany per complet als fills de Catalunya; y farém constar, pera honra de nostra pátria, que las tres plassas de pensió que pera dit estudi subvenciona nostre govern, totas tres son guanyadas després de brillants oposicions per nostres compatriotas. Deixant apart los que la cultivan tan gloriósament en nostra pátria, en la que 's trovan verda-

BLANCA DONADIO

DIBUIX DE SALA

GRABAT PER VELA

ders mestres en eix art, sols li parlaré per avuy dels que 's troban en la ciutat eterna ja qu' es tal volta 'l punt ahont se troba la flor dels joves esculptors.

Á excepció d' en Bellver y d' en Moratilla, 'ls demés tots son de Barcelona; n' Oms, pensionat de mérit; en Sanmartí y en Tasso, per concurs; en Fabrés, ab sa doble qualitat de esculptor y pintor; en Llimona, per nostre ajuntament; y altres menys notables per sa poca esperiencia. Los dos primers, establerts á Roma molt temps ja, 's distingeixen per son bon gust en la construcció de monuments. L' autor del *Angel caigut* está treballant en una porció d' encárrechs que li arriban de diversos punts d' Espanya, mentres que 'l segon s' ha fet una numerosa parroquia en l' América del Sur ahont van quasi tots sos treballs.

d' una elegancia extrema, 's fa notar per la delicadesa de son contorn y per la expressió dolorosa de sa testa, revelant en son autor un progrés notable durant sa estada en Roma.

D' en Fabrés, més pintor que esculptor, procuraré ocuparmen en un' altra carta, en la que li parlaré més detalladament de las obras que ara té entre mans, fent notar de pas la netedat y seguretat ab que tracta la aquarela y la justesa del natural en sos dibuixos á la ploma. De molts altres podria parlarli, mes ho reservaré per un altre dia, quan hagin acabat sas obras comensadas, per darne noticias á vosté y al mateix temps judicarlas fins allá ahont arribi mon petit criteri.

ENRICH SERRA.

Roma, Setembre de 1880.

DIBUIX DE CASANOVAS

— BAIJ RELLEU CONSERVAT Á CASA MONTOLIU EN TARRAGONA —

GRABAT PER FLORIS